

FÖLD – SORS – POLITIKA

DR. MATOLCSY MÁTYÁS SORSA ÉS KÖNYVE, ÉS AZ AKKOR ELMARADT FÖLDREFORM

Romány Pál

az MTA doktora, professor emeritus
SZIE

Ősi és egyben *mai* témakört vállalt fel konferenciája napirendjére a *Kiskun Múzeum*. A XX. századi Európa, sőt talán a világ legsúlyosabb társadalmi-gazdasági kérdését. Reformok, forradalmak, éhséglázadások, sőt háborúk ügye a *termőföld és birtoklása*, a föld és használata. Vannak térségek a világon, ahol ma is hasonló a helyzet. Spekulációk, szervezkedések háttérben lelhető fel a *föld, a tulajdon*. Értelem és érzelem – s még mennyi más! – kötődik hozzájuk. Úgy tűnik, mintha érvényes lenne még *Kálti Márk* XIV. századi tézise, hogy „*akié a föld, a fű, a víz – azé minden!*”

Magyarország XX. százada örökölte az előző századok földügyekben felhalmozott adósságait, szépséges álmait, de szertefoszlott terveit is. Megörökölte továbbá társadalmi igazságtalanságait, nagyurait és emberi-politikai törpéit, a szektákat és a summásokat, a kivándorlókat, mindazt, amiért forradalmak és ellenforradalmak, változó országhatárok, vándorló milliók vehetők számba. Képletesen és röviden: tovább cipelte az ország az „Ady-örökség” indulatait. A tudomány tartozása még jelentős a mérlegkészítést illetően. A tanúk az idő haladtával elérhetetlenné váltak, válnak, pedig a tanulságokat örözni, hasznosítani: kötelességünk!

A Kiskun Múzeum ezzel a konferenciával részt vállal ebből a kötelességteljesítésből. Az *MTA Agrártörténeti és Faluszociológiai Bizottság* részéről is köszönet ezért. Magam *egy könyv*, *egy szerző*, *egy XX. századi pálya* felvilantásával kívánok ehhez hozzájárulni.

1. *A könyv*

„Magyarországon ugyanakkor, amikor ránk jött a kapitalizmus, nem ment el a feudalizmus sem.” Veres Péter (1948)

A könyvhöz – *Dr. Matolcsy Mátyás: Agrárpolitikai feladatok Magyarországon* című munkájához – a kor elismert történésze, *Szekfű Gyula* írt előszót. Keltezése: 1934. szeptember. Illendő – nyíltsága és más okok miatt is – *Szekfű* professzor bevezetőjéből idézni: „A mai földreform ügy kezd erősen hasonlítani ahhoz, amely száz év előtt volt napirenden. Mária Terézia jobbágyvédő törvényhozása és II. József rendeletei után negyven esztendőn át emlegették a hangos rendi országgyűlések a jobbágyság helyzetének javítását, de rendszeren megelégedtek azzal, hogy a jobbágy még nem elég érett, hadd érjen eddigi állapotában. Azután jött *Széchenyi* [...] Szinte újabb húsz esztendőn át rágódott javaslatain politika és

publicisztika, míg végre 48-ban, a krízis hangulatában, katasztrófa megelőzésére, egyszerre kellett e félszázados kérdést megoldani, – egyszerre és sok tekintetben rosszul.” (Szekfű, 1934)

Megállapítja Szekfű, hogy „ez a könyv tudtommal az első pozitív javaslat, melynek [...] az az érdeme, hogy a kérdést kiemelte az elméleti és a politikai vitákból s a pozitív megoldás síkjára tolta át, honnan alig lesz eltávolítható”. (Szekfű, 1934, 4.)

Indokolt hangsúlyozni: Matolcsy fellépése előtt is nehéz agrárpolitikai téma volt az „agrárkérdés”, a földbirtok-politika Magyarországon. Évtizedek óta főleg a *követelés*, az *igény* szerepelt, s nem az a mérnök-közigazdászai konkrétság, *kidolgozottság*, amely Matolcsy munkáját, számításait jellemezte. Erre a történetiségre utal *Kerek Mihály* is az 1939-ben kiadott jeles művében (a *Magyar földkérdés*-ben). *Bajcsy-Zsilinszky Endre* is, amikor leírja: „Első földreform tervemet 1917-ben a lövészárokban gondoltam el és vettem papírra, hosszabb harctéri nyugalom időközeiben.” (Bajcsy-Zsilinszky, 1938) Új, agrárpolitikai programjában negyvenöt pont szerepelt, másokéban több vagy kevesebb, de nem mérhető egynek sem a *kiegyensúlyozottsága*, *komplexitása* és *számszerű követhetősége* ahhoz, amit Matolcsy könyve – akkor, 1934-ben! – tartalmazott. Kénytelen ezt méltányolni a „nagybirtokpárti” Újlaki Nagy Árpád is. Az 1939-ben kiadott könyvében Újlaki már azt is kifogásolta, hogy egy másik javaslat – Eckhardt Tiboré – „miért kíméli a zsidóbirtok 100 holdon aluli részét a kisajátítástól”. (Újlaki Nagy, 1939, 209.)

Matolcsy könyvében a négy rész szigorú logikája – és címe – a következő:

- I. A mezőgazdaság jelenlegi struktúrája Magyarországon

- II. Az agrárpolitika feladatai

- III. A struktúraváltozás tökeszüükséglete és a változás időtartama

- IV. Az ország nemzeti jövedelmének és közteherviselő képességének alakulása a feladatok megvalósulása után

(Azaz mai kifejezéssel élve *hatástanulmány*.)

Matolcsy abból indult ki a *struktúrá*t illetően, hogy az 1930. évi összeírás alapján az 1,6 millió gazdaság 51,9 %-a két katasztrális holdnál kisebb terjedelmű földterülettel rendelkezik, viszont a 16 milliós összes területnek mindössze 4,5 %-át képviseli. *A gazdaságok 0,1 %-a pedig 1000 kat. holdon felüli* volt, ami – tulajdonosok szerint összegezve – az ország területének 30,3 %-át tette ki.

A struktúra elemzése a *bérleti viszonyokkal* folytatódik. Kimutatja, hogy az 1000 kat. holdnál nagyobb birtokok szántóterületének 42,7 %-át bérleti úton kezelik az országban. Átveszi a *Magyar Statisztikai Szemle* elemzését a földbirtokok tulajdonosainak nemzetiségi és felekezeti viszonyai számbavételéről, illetve a külföldi honos birtokosokról. (Például: Hohenlohe herceg örökösei, Metternich Sándor – Klementina hercegnő birtokai stb.)

A *népesedési viszonyok* tárgyalása, a tanyák ügye külön alfejezetet kap, majd a termelés-politika *üzemeltetési áttekintése*, külkereskedelmi vonzatai következnek. A mezőgazdasági munkanélküliség és a *kivándorlás* tárgyalása zárja az első fejezetet. Mintegy harminc forrásmunkát sorakoztat fel a szerző, közöttük *Kaán Károly*, *Kenéz Béla*, *Laky Dezső* munkáit; kamarai, OMGE-, KSH-kiadványok adataira építve megállapításait.

A *tanyák ügye* – a szerző alföldi származású volt, ahol az 1930. évi népszámlálás szerint a lakosság 30,4 %-a, vagyis több mint egymillió ember tanyákon élt – *nagy figyelmet kap a könyvben*. Rámutat „a tanyavilág speciális

gazdasági berendezkedésére, valamint a kulturális elmaradottságra”. (Matolcsy, 1934, 25.) Elítéli, hogy *elmaradt a közigazgatási reform*, holott a 100–150 ezer holdas határú városok a határaikban élő népesség igényeivel nem képesek megbirkózni. Kiemeli *Weis István 1932-ben(!) előterjesztett javaslatát*, hogy a nagy határú városok (Szeged, Kecskemét, Hódmezővásárhely stb.) területén szervezzenek új *községeket*, de törvényhatósági kapcsolatuk ne a járás, hanem az „anya-város” legyen. (Az 1950. évi ún. tanácstörvény nyit majd utat az új falvak – Balotaszállás, Kunfehértó, Lakitelek, Zsana és társaik – megalakulásának. Két évtized – micsoda két évtized! – múlva azonban a könyv szerzője a népbírói ítélet börtönéveit tölti.)

Matolcsy Mátyás könyvének *második*, s egyben fő része – terjedelemben is – *Az agrárpolitika feladatai* címet kapta. A feladatok nem aktuálpolitikai témákat, hanem – szinte előzmény nélküli, nemzetközi kitekintést is tartalmazó – közgazdasági-műszaki, valamint gazdaság- és társadalmpolitikai tételket sorolnak *hét témakörben*. Így *elsőnek a mezőgazdasági üzemek nagyságának* megváltoztatását és a telepítést, valamint a tagosítást. Sorra veszi az *500 kat. holdnál* nagyobb, részben korlátolt, részben szabadforgalmú birtokok területét, és *3,1 millió kat. holdat alkalmasnak* minősít – a 6,6 millió kat. holdnyi területből – *új, 225 ezer kis- és középgazdaság létesítésére*. Megállapítja, hogy ezzel: „az új birtokmegosztási viszonyok a többi európai agrárország háború utáni földreformjainak eredményeivel összhangban volnának.” (Matolcsy, 1934, 51.) Bemutatja *Románia, Jugoszlávia, Csehszlovákia* megvalósított, korszerű földreformjait is. Hozzáfűzi (1934-ben!): „A diplomáciai sikereknél, amelyeket a revízió érdekében elkönnyvelhetünk, *valódibb értéket*

jelentene a magyar nép gyarapodását, expanzió képességét növelő agrárpolitika.” (Matolcsy, 1934, 64. kiemelés: R. P.) Nem szólva arról, most, a XXI. században, hogy mit értek azok a „diplomáciai sikerek”, milyen csalókáknak bizonyultak, meddig voltak „sikerek”...

A feladatok között megtaláljuk a *Tisza duzzasztógátjainak* megépítését, az öntözés fejlesztését, az ország *úthálózatának* kiépítését és más, máig ismerős témákat.

Ez utóbbiak között említhető *A mezőgazdaság adóterhének rendezése* című témakör. Azaz a gazdaadóságok „1933. év végén fennálló, mintegy 2000 millió pengő adósságának” és az 1 kat. holdra jutó, átlagosan 33,4 pengős kamatterhének az ügye. (Matolcsy, 1934, 86.)

A szövetkezeti mozgalom fejlesztése cím alatt részletes elemzés található a könyvben az értékesítési szövetkezetektől, kezdve a biztosító- és hitelszövetkezetekig. Megállapítja Matolcsy, hogy „a *kisgazda-agráróló nyílását az értékesítés és beszerzés szervezetlensége is növeli*”. (Matolcsy, 1934, 91.) Megjegyzi, hogy a nép műveletlensége miatt „nem érezte a szövetkezeti szervezkedés szükségét”, ezért is „felülról” indult a (Hangya) szövetkezeti szervezés, szemben az angol, a német szövetkezetek példájával. (A *Köztelek* – az OMGE lapja – nem mulasztja el a huszonkilenc éves szerző gunyoros támadását, kioktatását.)

Az előzőekkel összefügg, hogy az *agrárpolitikai koncepció* része – a II. rész 7. fejezetében – a *mezőgazdasági szakoktatás, a piacutatás(!)*, valamint, amerikai, angol példákkal illusztrálva: a *kollektív agrárreklám* (copyright: Matolcsy Mátyás). Utóbbit *elhanyagoltnak* minősíti a szerző Magyarországon. Ugyanakkor kiemeli – külföldi tapasztalatai alapján –, hogy a standard minőségek megvalósítása esetén a kollektív, azaz „*egy-egy termelési ág termékeire* utaló reklám bámulatos eredményt mutat”.

Az agrárreklám költségeinek növelését, mind a fogyasztók meggyőzésére, mind a hazai termelők előnyeinek növelésére, indokoltan látja a szerző. (Hét évtizeddel ezelőtt!)

A II. részben az utolsó, a 8. fejezet: *A mezőgazdasági munkásság szociális biztosítása* címet kapta. Indokolt megjegyezni: még nem jelent meg ebben az időben *Illyés Gyula* könyve, a *Puszták népe, Erdeitől a Futóhomok, Főjától a Viharsarok, Szabó Zoltántól a Cifra nyomorúság. Darvas József* még csak készül *A legnagyobb magyar falu* megírására vagy *Fodor Ferenc Az el nem sodort falu* című könyvére. Matolcsy kötete így egyfajta előképe mind egyiknek. Azt nem tudjuk, hogy pl. *Móricz Zsigmond* vagy *Móna Ferenc* írásai – amelyek „a paraszttársadalomnak az úri társadalommal való elintézetlen ügyeit taglalták” – milyen hatással voltak Matolcsy érdeklődésére. Tény, hogy az *Országos Gazdasági Munkáspénztár* és más szervezetek hivatalos adatai alapján *ábrázol és következtet*. Sőt javasol. Mert *elkerülhetetlennek látja az állapotok megváltoztatását*. Kijelenti: „A gazdasági cselédek szerény egészségügyi ellátásával szemben a nincstelen mezőgazdasági munkásság szociális biztosításáról egyáltalán nem beszélhetünk.” (Matolcsy, 1934, 122., 123.) És bemutatja: – (1. táblázat).

Megállapítja: „a legalacsonyabb életszínvonalon élő agrármunkásság szociális biztosítás szempontjából szervezetlenül és ellátatlanul él.” (Mint az OEP „potyautasai?”)

A könyv III. részében az agrárpolitikai program megvalósításának *tőke- és időigénye található*. A kettő összefüggése alapján a program *húsz-huszonöt évi folyamattal*, évenként átlag 100 ezer kat. hold birtokpolitikai igénybevitelével és 2500 millió pengő tőkeszükséglettel számolt. A gyáriparban (mezőgépgyártásra, agrokémiafejlesztésre stb.), a közlekedésben további 1600 milliós tőkeszükségletet becsült 1934-ben. Mindennek alapján szükségképpen átalakulna az *állami költségvetés* szerkezete is.

Az agrárpolitika feladatainak megvalósítása után Magyarország *nemzeti jövedelmének* és közteherviselő képességének lehetséges megváltoztatását is felvázolta a záró, azaz a *könyv IV. része*. Bemutatta a termeléspolitikai – *termelészervezeti átalakulás* várható hatását, például, hogy a mezőgazdaságnak a nemzeti jövedelemhez való hozzájárulása mintegy 20 %-kal növekedne. Az adótöbbletekből fedeznék – tért ki erre is az elemzés – a vallásalapok birtokosainak jövedelme helyett az egyházi fenntartású stb. kultúrintézmények költségeit. Vagyis: az összefüggések, *következmények teljes körére* figyelmet kívánt fordítani.

Matolcsy – mint Szekfű Gyula írta – nem állt meg a föld és megművelése vizsgálatánál, a kérdést kiemelte az elméleti és politikai vitákból, és a pozitív megoldás síkjára toltta át.

Kevesen, késve és kételkedve álltak mellé – mondhatjuk el most. Még tíz év telt el a fél-

	létszám	eltartottakkal együtt
a mezőgazdasági cselédség keresői	225 129	603 104
a mezőgazdasági munkásság keresői	749 169	1 528 589,
az 5 kat. holdnál kisebb birtokos-napszámosok	407 947	827 829
Összesen (1920):	1 382 245	2 959 522
Becsült (1934):	1 400 000	3 000 000

1. táblázat

feudális földbirtokviszonyok védelmezésével. Születtek új programok is – nem csak párt-politikaik –, de *a magyar földreform elmaradt*. Bajcsy-Zsilinszky Endre 1938-ban írja, hogy „a magyar föld kérdése éppen 21 esztendeje foglalkoztat, izgat, kínozt”. (Bajcsy-Zsilinszky, 1938, 3.) Azaz: az első világháború óta. Keserűen mondja *Nagyatádiról*: „Őt is utol érte a nagy magyar szociális újítók végzete, az 1920-as évek földreform homokzátonyára futott az ő büszke gályája is.” (Bajcsy-Zsilinszky, 1938, 151.) Ahogyan 1918, illetve 1919 földosztási reményei is szertefoszlottak. Igen, mi „különös országban élünk – írta a kortárs Szabó Zoltán. – Nálunk a felismerést nem követi tett, a tervet nem követi megvalósítás.” (Szabó, 1936, 7. kiemelés: R. P.)

Az 1945. évi, földreformnak nevezett radikális agrárátalakulás magját tehát évtizedekkel előbb elvetették, gyomlalgatták, beérését számosan elősegítették. A debreceni kormánynak nem *Vöröslov* marsall parancsolta meg, Sztálin utasítására, a földosztást – ahogyan egy-két kurzustörténész manapság hirdeti –, hanem a hazai főrendek mulasztása, másképpen: *a történelem*. Gróf Apponyi Albert ezt így fejezte ki: „A világtörténelem azt mutatja, hogy minden forradalom mögött ott volt egy elmulasztott reform, s a forradalom alapjai abban rejtettek, hogy nem volt erő, vagy akarat a reform végrehajtására.” (Romány, 2002, 179.) Így volt ez – szomszédainktól eltérően, bizonyíthatóan – a *Magyar Királyságban is*.

Matolcsy Mátyás elgondolásainak sorsát és érdemét mindennek tükrében indokolt számon tartani. *És tanulságait is, amit még kutatni szükséges.*

2. A termőföld – a nélkülözhetetlen vagyon

„... a földet nem lehet elégetni. A föld, gondviselő dajkánk mindig megmarad és táplálja azo-

kat, akik magot vetnek belé. Fölötte áll térnek, időnek...” *Émile Zola: A föld* (Zola, é. n., III–IV. 287.)

Az agrárpolitikai feladatok fontossága természetesen attól is függ, hogy az adott ország gazdaságában, valamint társadalmi viszonyaiban mekkora súlyt képvisel az agrárgazdaság, illetve az agrárnépesség. Magyarország esetében mindkét vonatkozásban kiemelkedő részarány volt megállapítható.

A földbirtok képezte – *Fellner Frigyes* akadémikus számítása szerint – a hazai nemzeti vagyon legnagyobb tételét (1928-ban). A teljes vagyon 32,41 %-át – amelyet csak az épületek, továbbá az ingó javak aránya közelített meg. (A földvagyon értékét forgalmi áron, a hozadék tőkésítésével és a hitelérték alapján állapította meg.) (Mátyás, 1994, 116.) A nemzeti jövedelemből az östermelés szerepét (agrárágazatok + bányá- és kohótermelés) 49,43 %-kal, az iparét 37,12 %-kal mutatták ki akkor. (Vö.: Varga, 1926)

Matolcsy Mátyás jól ismerte az említett adatokat, hiszen munkaköréhez tartozott a *Magyar Gazdaságkutató Intézetben* ennek a témakörnek a vizsgálata. Az intézet igazgatójával – *Varga Istvánnal* (1897–1962) – 1930-tól együtt dolgozott, könyvük, a *Magyarország nemzeti jövedelme*, 1936-ban Budapesten, majd angol változatban, 1938-ban, Londonban is megjelent. Az agrárgazdaság az előzőeknek megfelelő súllyal szerepelt a nemzetközi figyelmet kiváltó munkában. Azért is, mert Magyarország – egy-két országgal együtt – társadalmi-gazdasági jellegzetességei okán – „sajátos középkort” jelentett a XX. századi Európában. „A magyar falvakban tett látogatásom meggyőzött róla, hogy a parasztkérdés az, ami a legfontosabb” – írta az *Eötvös Kollégium* francia vendégtanára erről az időről. „Évszázadokkal előbb felvetődött már ez a kérdés, és a

múló idővel egyre sürgetőbben követelte a megoldást” – mutatott rá *Sauvageot*. És leírta – az „idegen” –: „*a magyar nemzet jövőd sorsára súlyosan nehezedik rá a föld*”. (*Sauvageot*, 1988, 208.)

Magyarország döntési fórumain kevesen gondolták ezt. Figyelmeztetések pedig voltak, már az első világháború alatt is. *Mailáth* József gróf a kormányhoz fordult. „Nagyszabású reformokat vár a nemzet – írta – a törvényhozástól, nem szűkmarkú, félénk kísérleteket. Most az egyszer még kezünkben van az ország jövője [...] A magyar birtokos osztály jövőjét azon a politikai szemponton látom megfordulni, hogy a birtokpolitikai reformot ki csinálja meg.” (Idézi Kerék, 1939, 142. kiemelés: R. P.)

Évtizedeken át nem csinálta meg senki... A reformok papíron maradtak. Bő termés volt – ígéretekéből. Különösen vitézi telkekből. A harctéri katonák számára...

Az 1945. évi debreceni döntés – amit majd a budapesti törvény követ – 3,2 millió kat. hold földet „átír” az „igényjogosult természetes személyeknek”. (Nagy, 1950, 271.) Az eredmény egybeesett, a módszer más lett, mint a „Matolcsy-program” elgondolta. Jutott mintegy másfél millió hold állami erdőnek, félmillió közlegelőnek és még több más célra is. Az ország földjének tetemes része – gazdát cserélt.

A kötelmek, *vagyoniak, érzelmiek* – újból megváltoztak...

3. A szerző: Dr. Matolcsy Mátyás (1905–1953)

„*Arra törekedtem, hogy ítéleteimet függetlenül az egyes társadalmi rétegek gazdasági, politikai vagy társadalmi érdekeitől s magamat egyedül a nemzet egyetemes érdekei által vezéreltessem.*”

Dr. Matolcsy Mátyás (1934)

Abban az évben született, amikor a csabai „tót gazda”, *Áchim L. András* – mint parla-

menti képviselő – a *parcellázásért* csatázott, (még nem földosztásért!) sikertelenül.

Matolcsynak gépészmérnöki, valamint közgazdasági végzettsége és doktorátusa volt. Disszertációjára készülve *Angliában, Németországban és az Egyesült Államokban* végzett tanulmányokat, ösztöndíjas utakat. A Műegyetemen *Horthy István* évfolyamtársa. A Magyar Gazdaságkutató Intézetben 1930-tól alkalmazták. Apja Dr. *Matolcsy Miklós*, az első világháborúban a hadsereg főgyógyásze-része. *Farmos* határában – a Tápíó-mentén – 312 kat. hold földdel, kertészettel és szeszfőz-dével rendelkeztek.

A mérnök-közgazdász Matolcsyt – mi-ként egyik életrajzírója, *Bihari József* írja – „*az agrárközgazdasági érdeklődés, a földreform kérdésének mániákus középpontba kerülése és mindenáron való megoldásának keresése*” (*Bihari*, 2003, 404–444.; vö.: Boros, Különle-nyomat) jellemezte. Ez utóbbiból ered, hogy 1935-től politikai-közéleti tevékenysége előbb a kormánypártba, majd különféle ellenzéki pártokba viszi. Mindezt azokban az években, amikor a *Gömbös-kormány* taktikázik itthon és *Európában*, s a hivatalos Magyarország díszmagyarba öltözik és neobarokk miliőt teremt. *Országgyűlési képviselő* lesz, publikál, lapokat szerkeszt. A *Válasznak* is szerkesztőbi-zottsági tagja lesz – 1937/38-ban –, együtt lát-ható Zilahy Lajossal, Veres Péterrel, Illyés Gyulával, Erdei Ferencsel, Kovács Imrével, Féja Gézával, Szabó Lőrincsel, Kodolányi Jánossal és Tamási Áronnal. Képviselőként – alig követhető váltakozással – különböző pártokban vállal szerepet, a Független Kisgaz-da Párttól a radikális szélsőjobboldali frakci-óig. Amikor írótlarsát, *Kovács Imrét* a *Néma forradalom* című munkájáért, *Féja Gézát* pe-dig a *Viharsarokért* perbe fogják 1937-ben, *Matolcsy Mátyás* interpellált a parlament no-

vember 3-i ülésén. Felolvasta ott azt a tiltakozó levelet is, amelyet *Bartók Béla, Móricz Zsigmond, Erdei Ferenc, Sárközi György* és mások írtak alá. Matolcsy úgy érvelt a parlamentben, hogy kijelentette: „nem ismerem el azt, hogy a nagy- és a kisbirtok vitájában egy elnöki döntés döntse el a tudományos kérdést”. (Kovács, 1989, 196. kiemelés: R. P.)

Megszólat (a sajtóban) Szekfű Gyula is. A perbe fogott írók mellett kiállva közli: „Többször is megírtam, hogy a nagybirtokok hazai nagy kiterjedése ma már egész Európában egyedülálló... megváltoztatása egyenesen kívánatos.” (Kovács, 1989, 263.)

A tudományos megítélés azonban – különösen a társadalompolitikai kérdésekben – feltűnően *háttérbe szorult*. A jeles történész, *Balla Antal*, már előbb azt írta: „A földbirtokpolitika Magyarországon nem demokratizálódott... A nagybirtokosság a politikára továbbra is döntő befolyást gyakorolt.” (Balla, 1935, 215. kiemelés: R. P.) A *Cifra nyomorúság* című szociográfia pedig leszögezte, hogy nálunk a „régii parasztság helyébe nem léphetett modern értelemben vett paraszttársadalom, amilyen a mai Dániában, Finnországban stb. van. Először azért, mert az utolsó évszázad politikai rendszere semmit sem védett oly hevesen, mint a nagybirtokrendszert”. (Szabó, 1937, 118. kiemelés: R. P.)

IRODALOM

- Bajcsy-Zsilinszky Endre (1938): *Egyetlen út: A magyar paraszt*. Kelet Népe
- Balla Antal (1935): *A legújabb kor gazdaságtörténete*. Magyar Királyi Egyetemi Nyomda
- Bihari József szerk.: (2003): *Európa útján a Tápó-vidék művelődéstörténeti emlékeivel*. Nagykáta Önkormányzata
- Boros Zoltán: Különlenyomat
- Huszár Tibor (é. n.): *Beszélgetések*. (anonim)
- Kerék Mihály (1939): *Magyar földkérdés*. Mefhosz, Budapest

És a többi, lajstromozott okot is érdemes számba venni. Történészeknek is, agrárpolitikával foglalkozóknak is...

Matolcsy Mátyás mindezt látta és szembe szállt vele. Szóban és írásban. Ez volt az érdeme. Nem ismerte fel viszont, (?) hogy – folytonosan új támogatókat keresve, pártoktól a *Turul Szövetségig* – méltatlan helyzetbe manőverezte magát (Sipos – Tóth, 1997). Ez lett a *tragédiája*.

Bajorországból amerikai hadifogságból adták át – 1945-ben – az itthoni bíróságnak. Védelmében tanúskodott az író-politikus Kovács Imre is, akivel – 1936-ban – végiggyalogolta az országot, az uradalmakat. Az emigráns Kovács Imre Amerikában így emlékezett rá: „Matolcsy Mátyás képviselő volt, jobb sorsra érdemes ember [...] egyike volt azoknak, aki fölmérte Magyarországot agrárpolitikailag. Csak éppen rosszul politizált.” (Huszár, é. n., 63.)

Elítélték.

Mindez már egy másik történet. A fogházból *1955-ben szabadult volna*, ötvenévesen, ha megéli.

A *Tápió-vidék* emlékezett meg róla születésének 100. évfordulóján.

Kulcsszavak: *Matolcsy Mátyás, Kovács Imre, földreform, népi írók*

- Kovács Imre (1989): A néma forradalom – A néma forradalom a parlament és a bíróság előtt. Cserépfalvi-Gondolat-Tévan, Budapest
- Matolcsy Mátyás (1934): *Agrárpolitikai feladatok Magyarországon*. Előszó Szekfű Gyula. Soli Deo Gloria, Bp.
- Mátyás Antal (szerk.) (1994): *Magyar közgazdászok a két világháború között*. Akadémiai, Budapest
- Nagy Imre (1950): Agrárpolitikai tanulmányok. (Előadások az Agrártudományi Egyetemen) Szikra, Bp.
- Romány Pál (2002): Földreform, agrárforradalom. In: Romány Pál: *Kortásunk az agrárpolitika*. Szaktudás Kiadóház, Budapest

Sauvageot, Aurélien (1988): *Magyarországi életutam.* Európa, Budapest
Sipos Levente – Tóth Pál Péter (szerk.) (1997): *A népi mozgalom és a magyar társadalom.* Napvilág, Bp.
Szabó Zoltán (1936): *A tardi helyzet.* Cserépfalvi, Budapest (Hasonmás kiadás: 1986. Akadémiai, Bp.)
Szabó Zoltán (1937): *Cifra nyomorúság.* Cserépfalvi, Bp.
Szekfű Gyula (1934): Előszó: In: Matolcsy Mátyás: *Agrárpolitikai feladatok Magyarországon.* Soli Deo

Gloria Szövetség Kiadása
Újlaki Nagy Árpád (1939): *Őstermelő gazdaságunk jelene és jövője.* Kállay Miklós dr. Előszavával. Pesti Lloyd, Budapest
Varga István (1926): *A magyarországi földbirtokviszonyok egyenetlensége és a földbirtokreform.* Közgazdasági Szemle. 1–2.
Veres Péter (1948): *A paraszti jövődő.* Sarló, Budapest
Zola, Émile: *A föld (La terre).* III–IV. köt. Gutenberg

